
ԱՍԵՐԻԿԵԱՆ

ԱՄԱՐԱՆՈՑ ՄԸ (')

Բրբրէյը մի ամարանոց է Գանա-
զայի հարաւային սահմանում, Մեծ
փամէրդը չքնաղ լճի ափին: Մեծ չէ
այս ամարանոցը՝ հազիւ կէս վերստ
չըլայատ ունեայ: Նա պատկանում է
մի ընտանիքի՝ և միայն այդ ընտանիքն
ու իրենց մերձաւորներն են սար գայիս
այտուի: Չամեկելու վրան, մի խոհա-
նոց-վրան և մի խրճիթ, կամ, եթէ
կ'ուզէք անուանել, մի սրահ: Մասն
ուրի մասնաւոր ամարանոցներ են
կան, բայց այն հեռաւորութեան վրայ,
որ Բրբրէյը միայնութիւնը չեն խան-
գարում: Խիտ անտառը և բլրաները
բաժանում են միմեանցից այս փոքրիկ
«հայկանիքը»:

Ինչպէս թէ «հայկաղ»՝ Եպլաղ
գնում են մեր դաւաճներում, թա-
փառական կամ խաղաղած զոյրերը՝
լիկ քաղաքացիները գնում են «դպան-
ներ», պատուական, քաղաքավարի
ամարանոցներ, ուր ամեն յարմարու-
թիւնները կան ամարանոցի քաղաքի
կերպարանք ստուռ համար՝ լայն
խոնարհներ, երկնի փայտուներ, հան-
րակառքներ, կուրս, պարահանդէսի
սրահ, երաժշտական խումբ, որ չա-
բաթը մի քանի անգամ նուագում է
թիթիւնացիներով մատող երեսաստաղ-
ներին և ուշիներին ստեղծել, որոնք պա-
րում են անդադրում, սեղանած կոր-
սերով մէջ, որ, ամերիկեան մի ճար-
պիկ վաճառականի սեղիով, «աւելի
լաւ է սեղանով լրանել, քան հարազատ
երգարը»:

Ապրում են և յոյճան, ուսմայաւ
տուն դառնում գիշերուայ
երկուսին, առաւօտը վեր կենում ժա-
մր տասին, անկողնում թէյ խումբ,
կաթնով, բուլիով, սուխարով, յի-
տոյ, սպաններին, կոտորուելով ա-
տում: Ընդերք գալա էլիք գնացեր,
գուք ուր էլը:

Գիւղում՝ Ո՛հ, գիւղում ապ-
րել կը լինի:
Հայապ, միթէ կարելի է գիւղում
ապրել ամառը, ուր ոչ մի յարմարու-
թիւն չկայ: Ամեն բան ամ ամառա-
նոցներում այնքան արեւատաքան է,
որքան և քաղաքներում, սկսած սպա-
յած չալիկից մինչեւ պարահանդէսներն
ու փոխադարձ «վիլանիքներ»:

Ամառը
նոյր կենցաղ կազմում է անընդհատ
շարունակութիւնը քաղաքային տա-
նաժողով կենցաղի: Չամադանութիւնը
միայն կովկասեան լեռների անման
բնութիւնն է, տեղը, օդը և ջուրը,
որոնք սակայն վայելել չգիտեն մեր
երկրում:
Բայց ամերիկային գիտէ վայելել
խոս երկրի գեղեցիկ բնութիւնը, ինը,
տասն ամիս լայնած արեւատաքից
յետոյ՝ նա գնում է մի երկու ամիս
ամառանոցում անցկացնելու: Եւ այս
ժամանակ նա գործ է դնում այնպէս
խելացի կերպով, որ ետ է դառնում
կաղաքում շուրջ սկսելու համար
սովորական աշխատանքը: Խիտ հե-
տաքրքիր է մեզ, արեւելցիներին հա-
մար, թէ ինչպէս են անցկացնում ա-
մերիկայեան ամառուայ ամառներն
ս ամառանոցում: Ըստ երեւութի ամերի-
կացիները, նիւթական քաղաքակրթու-
թեան քաղաքացիները, պէտք է որ
չատ չքեղ ապրում լինէին ամառանո-
ցներում, ինչպէս քաղաքներում: Ոչ,
նրվում ամերիկացիին ամառն անց է
է կացնում մեր գիւղացու պէս, բնու-
թեան մէջ և նրա հետ՝ պարզ կեն-
ցով: Աշխատելով իւր ձեռքերով որ
պէս գիւղացի և միայն:

Բրբրէյը ամարանոցն Ամերիկայի ա-
ռայնակաւոր ամարանոցներից մինն է:
Ամեն տարի լրացիւնները գոյիտներ
են դրում նրա մասին: Բանասերներին
եղել են այն վիպասանների վէպեր են
գրել նրա կենսից: Բայց նա նույնիսկ չու-
նի իովկայի ամարանոցների չքեղութիւ-
նից, նշանաւորը և հարաւագիտան
այտուել այն ոգին է, որ սիրում է
ամառանոցի փորձիկ սահմանն մէջ՝
պարզութիւն, բնականութիւն և շա-
նախկինութիւն: Պրփեսները, խմբա-
գիրները, բանասերներն են նշանաւոր
գրական անձեր են կազմում Բրբրէյի
ստորերները, բայց ոչ աղաքին ու-
նին կերակուր երկուս, ոչ ծառայ ծա-
նայ կերակուր կատարելու համար:
Խոչալարը մի տիպէն է բարձր իրթու-
թեան տէր, սեղուակներ և խմբագիր:
Ոչ մի լուր աւելի գերազանց խորտ-
կարը չունի, քան Բրբրէյը ամառա-
նոցը: Նա վեր է կենում առաւօտեան
նոցը: Նա վեր է կենում առաւօտեան
հինգին կամ չորս ու կէսին, երբ սար-
ւորները գետ ոչ մէկը տեղիչ չի չար-
ժուել: Գրում է խմբագրական չոր-
ուածներ և մասնաւոր թղթականու-
թիւններ որ ամերիկում են Եպլաղի
այտուել: Հնդկաստանից սկսած մինչեւ
Այ, Հնդկաստանից սկսած մինչեւ
Ամերիկա: Յետոյ նա գտնոցը կազմում
է և կերակուրի տեղից կենում: Քը-
սան ու հինգ հորու համար կերակուր
պիտի պատրաստի: Հնչար բուն է: Գի-
տեւը ինչ տակ է ամառանոցի ամառ-
ժակ: Ջուրը կրում են, ամառանոցը լը-
ւանում են, վրաններն են գաշիթը
ըլլում են իրենց ստորերները օրա-
ստապիւմ:

պահուելու կարգով, հաւատարմութեան
կին թէ մարդ: Ինչքան կը գարհուրեն
մեր երկրի գիւղացիները: տեսնե-
լով պրոֆեսորներին դոկտոր կապած,
թեւեքը վեր բաշած՝ ամաններ լուս-
նալու, կամ աւելը ձեռքին խրճիթը
սրբելու, կամ միլիոնատերի տղկան
աղբիւրից կամ լճակից ջուր կրելու:

Եղում են թէ ինչպէս մի անգամ
իմ հայրենի քաղաքում մի հայր փո-
ղոցում առնում է երկու կապուկ կա-
նաչի և խնդրում իննամեայ գինձա-
ղիստ որդուն, որ տուն տանի: Եւ
քաղաքը վերստ հեռու է, բայց զույ-
րապէս համադրեալս փայլուն կո-
նակներով աչնի տղան մեծում է կա-
պուկները ձեռքն առնել:

Ամբի չէ՝ տեսնողներն ինչ կասն:
հայրը գնում է մի թերթ սպիտակ
թուղթ, քաղաքավարի կնքելով փա-
նքութեան կանաչին, այնպէս որ տես-
նողները կարողանան կարծել թէ այդ
կապուկը կամ գրական աւարական են
կամ մետաքսի դործուածներ, և ոչ
թէ երկու գործանոց կանաչի: Որքան
համաձայնում է, հարկաւ ոչ փոքր
գոհոգութեամբ, տուն հասցնել կա-
պուկը:

Աշխատանքն ամօթ չէ կրթութեան
մեկընդուն համար, այլ պէտք է օր-
նութիւն: Ինչ որ ես իմ ձեռքով անել
կարող եմ, ինչու ուրիշին գիւծում
այս պարզ տրամաւորութեան է հե-
տեւում: ամեն ամերիկացի, մեծ թէ
փոքր, կրթութեան թէ չի կրթութեան
Բայց չպիտի կարծել թէ ամառանո-
ցում էլ ուրիշ աշխատանք չունի սար-
ւորները:

Մասնական գործը վերջացնելուց
յետոյ գրական աշխատանքով են պա-
րագրում: Բրբրէյը ամառանոցը մի
գարդը է նաև, ուր մեծ ու փոքր ամա-
նում են Ումանք ուսանում են սղագրու-
թեան, ոմանք նոր լեզուներ: մի քանի
օրերընդէ ձմեռում են Ալիքիւն են
ուսումնասիրում լճակի այծուսի ափին
նստած, հովանաւոր ծառերի տակ:
Խմբագիրներն ու թղթականներն աշխա-
տում են սրահում: կանանցից ոմանք
կար են անում կամ գործում, միեւնոյն
ժամանակ ականի գնելով օրագիրները
և թիթիւն նորապէսներ, որ կարող են
են այտները: Տարբերեան է գոր-
ծում Եւստակի: Մտաւոր պարագա-
մունքին հետեւում են մարմնամարզը,
խաղերը, զբոսանքը, նաւով լճակի
վրայ շրջելը և այլն: Եւ այսպէս
կենքը ետ է գալիս այտուց, թարմ,
առողջ և բովանդակից կենքը: Երե-
կոյեան ինը ժամին ամեն ինչ խաղա-
ղում է ամառանոցում: Ամենքը միա-
սին երգում են երեկոյեան աղօթքը
և իրենց վրանները քաշում:

Հիւանդի և կենքից Բրբրէյը ամա-
րանոցում: Ամառանոցում պարզ, բա-
րեպայա և գործունեայ ոգին շատե-
լին է դրաւում գէթ մի օրով գալու
այտուցը և տեսնելու այս կենքը:
Բայց ես երկար կանգ առնել չեմ կա-
րող: Սակայն մի կէտ զանց առնել չեմ
կարող այս ամառանոցի կենքից՝ այդ
կիրակի երեկոյեան աղօթքն է լճակի
երեսին:

Ամեն կիրակի օր ճաշից առաջ կա-
նոնաւոր ժամասացութիւն է լինում ա-
մարանոցում, ցուրտ եղանակին սրա-
հում, պարզ օրերին դուրս, լճակի
ափին, մի ստուերակիտ տեղ, որ ա-
մարանոցի լեզուով կրում է մատուռ:
Կիրակի երեկոյեան ընթերցելուց յետոյ,
որ տեղի ունի 6 ժամին, նաւաներով
գիւծում են լճակի մէջ տեղը: Գալիս
են նաև մերձաւոր ամառանոցներից ա-
ւորները: Տարբ, տեսնելիք նաւակ
չարում են կողք կողքի: Լիքը խաղաղ
է՝ նրա մարուր կապույտ շերտի մէջ
ցոյանում են մանոց արեւի վերջին չո-
ղրը: Լճի ափերին խիտ անտառ է:
Առատի կանաչը հետզհետէ մայր-
դոյն է ստանում: Երեք գուն կա մի-
այն՝ ներքեւ կապույտ լիքը, երկու
կողքի կանաչ անտառը և վերեւ հոր-
րաշափաւ վերջալոյսը ծիպուն կարմի-
րով: Ոչ մի բան չի խանգարում չըլա-
պարի լուսնիւնը: Այս խորհրդաւոր
լուսնիւն մէջ հնչում են օրհներգնե-
րը, 40-50 հոգի երգում են միասին,
երկնայն են կանոնաւոր: Երբին զաչ-
նանցում են երաժշտական գործիներ:
Ամեն միւր ընտրում է մի աղբիւր,
որ անձեք միասին երգում են: Որքան
Խոչալարը մի տիպէն է բարձր իրթու-
թեան տէր, սեղուակներ և խմբագիր:
Ոչ մի լուր աւելի գերազանց խորտ-
կարը չունի, քան Բրբրէյը ամառա-
նոցը: Նա վեր է կենում առաւօտեան
նոցը: Նա վեր է կենում առաւօտեան
հինգին կամ չորս ու կէսին, երբ սար-
ւորները գետ ոչ մէկը տեղիչ չի չար-
ժուել: Գրում է խմբագրական չոր-
ուածներ և մասնաւոր թղթականու-
թիւններ որ ամերիկում են Եպլաղի
այտուել: Հնդկաստանից սկսած մինչեւ
Այ, Հնդկաստանից սկսած մինչեւ
Ամերիկա: Յետոյ նա գտնոցը կազմում
է և կերակուրի տեղից կենում: Քը-
սան ու հինգ հորու համար կերակուր
պիտի պատրաստի: Հնչար բուն է: Գի-
տեւը ինչ տակ է ամառանոցի ամառ-
ժակ: Ջուրը կրում են, ամառանոցը լը-
ւանում են, վրաններն են գաշիթը
ըլլում են իրենց ստորերները օրա-
ստապիւմ:

ԹԱԶԿԻՆԱԿ

ՊԱՐԱՆՈՑ ՄԸ (')

Ենեքին երկրորդ յարկը լինած էր, և
երկրորդ յարկը սկսելու համար փայտեայ
շորս ճառտ սինքեր ցցուած կ'երևային
երկրիցին կապույտ կոնիկ վրայ: Խիտուր
մը կը տիրէ հոն, միլիոններու երամի մը
տեսնողս գործունէութիւնն ու մեղաւորներու
ականջով խոցող բղբիւրը: Երբեք մի կ'ընդ-
հատուէր բանարներու պետին մէկ քաղ-
քագող խանդներով: Այդ տուէր չինի
սուղուր խոցող տղան էր, միւր ածիւրակ
կարծիք լեցունակից պարծելով յետոյ ձեռ
ծանրաբարդ մարդ մը, որուն երազն եղած
էր տուն մը իննի տալ՝ իր հակառակներ
տակ, ճիշդ ինչպէս ինք շատ անգամ կա-
ռուցած էր երեսակալութեանը մէջ: Իրարու
վրայ երկու սենեակ, վերջինը լայն պատը-
գամով մը արտակարկաւ, ձեռածեւ սրահ
մը, գարշաւուն ձեղնաւոր՝ յղկում մար-
մարներով յատուած թառակաւոր բակ
մը՝ ուր ինչուի մէկ կէտէ մինչոյ երկու
սանդուղիներէ և պոչաւի շարունակաբար...
արքայ, կոնիկ, վայելուչ:

Ինք, առաւելներ, օրինակի անցալայ-
լութեանը, շուկայ երթալէ առաջ, անգամ
մը անպարտաւար սիրտ հանդիպել կ'եսա-
լէն տունն, ու միեւնոյն տեղերը միեւ-
նայն յամառ հոգածութեամբ աչքն պիտի
ստեղծուէ՝ ամենափոքր թերութեան մը
համար յանդիմանանքներ ուղղելով ճար-
տարագետին, միշտանակ գրեթէ քառա-
կուսի դէմքով կ'արձարին յայն մը:

Եւ իրկոնները, շուկայի դարձին,
նոյն բնով:
Այլ հիմալ սրահներով կը դիտէր Թա-
մաս արդ իր տուէրը, որուն երկու յար-
կերը ճարտարապետական հրաշակներն
էր թուէին իր աչքին: Եւ երբ այն գէշեր
տուն գնաց, սեղանին վրայ բակի մը հաս
կաններէ ու իր գործունէութեանը մէջ
նշանակէր ետք իր շողածի տուէրը, Ը-
սաս իր կնիքը:

Կնիքի, էյ, ալ մերամուտ հասանք,
տուններին կը շինուի կը լինայ իր: ա-
միս մը հոն կը կոնիքը՝ ամա ինչ տուն
եղաւ, է՞հ...:

Հայրիկ, ըսաւ անդին տաներից
տաներից թաւոր մանկամարդ աղջիկ
մը, վարը առտու ետ ալ հետը գամ, ես
ամենեւին չպարտեցիք: միմեկ հեռուէն
առաջին յարկը տուն եմ:

Եկու, աղջիկ, եկու, է՛հ տուն
տա՛հ աղէկ ֆարդին կերթաւ պակաս տե-
ղերուն... հիմալուսն ինքիցը խոտը Ը-
սաս նէ...
Ծաղիկը առտուն, օրիորդ Ատրին
պզորէն հագնեցաւ սղուեցաւ, իր սի-
րուն ձեռնակ դէմքն շուրջաւորելով թե-
թիւ ամառանային գլխարկով մը: Այս խա-
ղապարդ աղջկան ընթացքին մէջ, փորձը
հորը քովէն քայած ասին, յայտնի կերե-
ւոր որ աւելի փափագ կար կանուխէն
հրապարդ աղբիւր փորձէն անցնողներուն
քան երթալ հորը լինել տաւ տունը տես-
նել:

Կերպագետ հասան: Աղբիւր իսկ մարձի
և ուղիղ բարեկամները կը գտնուէին այս
խառնական փութալան վերակողմին: Ներս
մտան դուռնէն, և փայտի բերդներուն,
տաշտի կայտերու վրայէն հայրը անցուց
իր աղջիկը, որ գարշաւ չարժեքով մը վեր
առած էր իր շրջապահներ՝ ցուցնելով սեւ
գորգաներու մէջ սրահիկապէս կապալա-
րած գոտար դուռները, որք, մէկ
քանի հարաբերիք աչքերու մէջ վարդանիկ
բոցիկ վառեցին: Մանուկներն դուռից յայն
ճարտարապետը դիմաւորեց Թովմաս արա-
նի ամբողջական հարցուց թէ գործաւորներն
ամբողջ են:

Միմեկ յղիչը չէ եկած, ըսաւ ճար-
տարապետը, արդէն միւր մէկ ժամ ուշ
կուգալ անկախ:
Անանի է նէ ուրիշ երբեքիւն է ա-
նոր տեղը, յարեց Թովմաս արաւն հար-
կութեամբ, էսել օրակա՛ն տարու է անոր:
Երբ ճամբերէ, ըսաւ յայրը:
Այս միջոցին դռնէն ներս կը մտնէր
տեղիցի դէմքով, միամաճառ տեւ աշու-
րները երկտարար մը, բանարի մաւած
գլխուկներ հագած, ձեռքը զարկել մը
որուն մէջ գործիքներ կային:

Անա ինքն է, ըսաւ ճարտարապետը
նորիկը ցուցնելովով Թովմաս արաւին:
Սա, բուռն շարժումով մը անոր դէմը
դնաց և ուշ գալուս պատճառն հարցուց:

Մայրս հիւանդ է, ըսաւ երկտարար-
ըր թիթիւնակէս շատագուցելով, առտու
ներք կ'աղբ եղածները կը հոգան:

Ձեռքը, չուրիք, մի գործը ետ կը
մնայ, ըսաւ Թովմաս արաւն, ասոր ալ
պատէ տէ փոքր պաշկա մը պիտիւն:

Օրիորդ Ատրին, որ սկիզբէն ի վեր
ներկայ գտնուած էր այս տեսարանին
անոր կը հետեւէր հեռադիտութեամբ,
երկտարարին երեքը նայեցաւ և արա-
ւաւորով անոր ան աշուրներուն մէջ նշա-
րեց թիթիւն Թովմասին մը: Անիմապէս
անդիմադրելի արագհասանք մը զգաց,
կամաց մը հորը մտնեցաւ և անանիէն վար
բան մը փայտաց:

Ինք աղէկ, թող անանի ըլլայ, ըսաւ
Թովմաս արաւ, հայտն, Գառնիկ, աշխա-
տէ, ամա առտունները ալ ուշ մի մնար:

Երկտարար յղիչը ճարտարապետու-
թեանը լեցունակ անկողնի մը սենեակէ ման-
կամարդ աղջկանը վրայ, որ անհուն հա-
ճալի արարուած մը զգաց, և յետոյ գոր-
ծիքները դուռն հանելով զամբողջին վերի
յարկին ելաւ, սենեակ մը մտաւ ու պա-
տահարի մը առէին անցնելով սկսեալ լը-
ղի անտառ տախտակները:

Օրիորդ Ատրին, քիչ մը խուլած, հորը
հետ վերին յարկերը պտտեցաւ, առանց
շատ ուշ գնելու մանրամասնութեանց զորս
հայրը կը քայալներ իրեն յատուկ նկարա-
գիւղ մտնել:

Միմեկ տուններին, մանկամարդ աղ-
ջիկը, անպայ շարժումով մը հնարանդե-
լով, ներս նայեցաւ այն սենեակէն ուր կ'ա-
խառնէր երկտարարը բանարը:

Կայտաւոր, պարոն Գառնիկ, հար-
ցուց զորոյն ձայնով:

—Այո, օրիորդ, շնորհակալ եմ, պա-
տահարեց յղիչը՝ արտաւարով այս անուշ
ձայնէն որ կը յուզէր իր սիրտը:

Օրիորդ Ատրին, կորուսած իր այն սո-
փարական գուարթութիւնը որով միւր կը
փայլէր, «երթա՛նք», ըսաւ հորը, որ քիչ
մը գարմաղաւ անոր պը տա՛հ և տիրուր
երեսային վրայ:

Գառնիկ պարկէտ տղայ մըն էր՝ հայրը
մեռնելէն ետք մօրը ու քրոջը հետ միեակ
մնացեր և ստիպուել էր յղիչութիւնն սոր-
վել ապրուստը ճարելու համար: Հան-
դարտ առաւձմուտիկան մը մէջ կ'ապրէր,
իր գործին վրայ միայն մտածելով: Բայց
հիմակ սիրտը էր, մօրը հիւանդութեանը,
և միանգամայն այդ առաւտան դէպքին
պատճառով որ սաստկապէս ցնցեր էր
դէմքը: Ու բերելը ուժգնութիւն կը բերէր
տախտակները, վրայ փայտի տաշիկներ հա-
նելով օժտիկ փորձերով առատութեամբ:
Ու իր այդ տեսնող աշխատութեան պա-
հուն, քիչ մը, առանց իր ուզելուն, մօրը
հիւանդկաս դէմքն անհետ կ'ըլլար, և ա-
նոր տեղ Ատրինէն ալտաժ ու վառ դէմքը
կուգար, զգլիւն հեղաւորիւն մը բերելով
հետը:

Ծաղիկը առտուն ինչ եղաւ Գառնիկին
գործանքը երբ իր սենեակին դրան շրջաւոր-
կին մէջ յանդիման վարդապետը տեսաւ: Ատ-
րինի երազուն գէթին, որուն կարծիւր
շուրթերը ծիծաղ մը մէջ կը ցուցնուէին
ձեպ ձեռնակ փորձիկի արտանքը:

—Բարի լոյս, պարոն Գառնիկ, մայրը
աղէկ է:

—Առտու բարին, օրիորդ, այո,
քիչ մը աւելի աղէկ է, շատ բարի է:

Մանկամարդ աղջիկը, միւր ժպտա-
ւորին, ներս մտաւ իր շրջապահներին մէկ
ծաղիկ սովորականէն բիւ մը աւելի վեր առ-
նելով: Երկտարարը, որուն աչքին չէր
խառնափած այս մանրամասնութիւնը,
անսովոր վայր մը ունեցաւ աչքերուն մէջ
ու ձեռքին թղթուց քերիւրը, որ տաշիկնե-
րուն վրայ ինկաւ:

—Օ՛հ, ինչ եղաւ, պարոն Գառնիկ,
ըսաւ Ատրինէն աշխուժով և երկտարարին
մտնելովով այնքան մտ որ իր շուրջ մեղ-
միւ չալալից յղիչին սովորէ մօրքը:

Ու իր փափկիկ ձեռքը բան մը սարդե-
ցուց երկտարարին ձեռքին մէջ:

—Մարկիւրը համար դեղ գնէ:

Յետոյ, Ատրինէն երեք ստանումով դուրս
կ'աւ սենեակէն:

Ենեքին կը յառաջանար, երբորդ յարկն
ալ կ'աւարտէր ու տանէրը, որուն մէկ
մայր Երեւոյս էր, մտա էր գոցուելու:

Թովմաս արաւն, տունէն ամբողջաւոր
համեմատութեամբ իր օրհնարութիւնն ալ
աւելցած, կը շարունակէր իր այցելու-
թիւնները միւր ընկերակցութեան իր աղ-
ջիկան, որ միւսեր թէ մեծ հնաճոյ կ'ըլ-
լար նոր տան երեսկէն և լուրջ անդեղ-
հաս հետեւի անոր չնուրբեանը մինչև որ
աւարտէր: Եւ իրաւ ալ չէր վառուր, ամեն
առտու, արդեւ

